Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

17 декември 2020 година*

„Преюдициално запитване — Спешно преюдициално производство — Полицейско и съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси — Рамково решение 2002/584/ПВР — Европейска заповед за арест — Член 4а, параграф 1 — Процедури за предаване между държавите членки — Условия за изпълнение — Случаи, при които изпълнението може да бъде отказано — Изключения — Задължително изпълнение — Задочно постановена присъда — Укриване на обвиняемия — Директива (ЕС) 2016/343 — Членове 8 и 9 — Право на лицата да присъстват на съдебния процес — Изисквания в случай на задочно постановена присъда — Проверка при предаване на осъдения“

По дело C-416/20 PPU,

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург, Германия) с акт от 4 септември 2020 г., постъпил в Съда на 7 септември 2020 г. в рамките на производство относно изпълнението на европейски заповеди за арест срещу

TR

в присъствието на:

Generalstaatsanwaltschaft Hamburg,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от M. Vilaras, председател на състава, N. Piçarra, D. Šváby, S. Rodin (докладчик) и K. Jürimäe, съдии,

генерален адвокат: Е. Танчев,

секретар: M. Krausenböck, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 19 ноември 2020 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, от J. Fröhlich, в качеството на представител,

– за германското правителство, от J. Möller, M. Hellmann и F. Halabi, в качеството на представители,

* Език на производството: немски.

– за румънското правителство, от E. Gane, L.-E. Batagoi и A. Wellman, в качеството на представители,

– за полското правителство, от B. Majczyna и J. Sawicka, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от C. Ladenburger, M. Wasmeier и S. Grünheid, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 10 декември 2020 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 8 и 9 от Директива (ЕС) 2016/343 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 година относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство (ОВ L 65, 2016 г., стр. 1).

2 Преюдициалното запитване е отправено в рамките на производство за изпълнение в Германия на европейски заповеди за арест, издадени на 7 октомври 2019 г. от Judecătoria Deva (Първоинстанционен съд Дева, Румъния) и на 4 февруари 2020 г. от Tribunalul Hunedoara (Окръжен съд Хунедоара, Румъния) с цел изпълнение на наказания лишаване от свобода, наложени от румънски юрисдикции на TR в негово отсъствие.

Правна уредба

Правото на Съюза

Рамково решение 2002/584/ПВР

3 Съображения 1, 5—7, 10 и 12 от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки (ОВ L 190, 2002 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 3), изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г. (ОВ L 81, 2009 г., стр. 24) (наричано по-нататък „Рамково решение 2002/584“), гласят следното:

„(1) Съгласно заключенията на Европейския съвет от Тампере от 15 и 16 октомври 1999 г., и по-специално точка 35 от тях, официалната процедура за екстрадиция следва да бъде отменена в държавите членки по отношение на осъдени лица, които се укриват от правосъдието, а процедурите по екстрадиция трябва да бъдат ускорени спрямо лица, които са заподозрени в извършване на престъпление.

[…]

(5) Целта за превръщане на [Европейския Съюз] в пространство на свобода, сигурност и правосъдие изисква премахване на екстрадицията между държавите членки и заместването ѝ със система за предаване между съдебните органи. Освен това въвеждането на нова опростена процедура за предаване на осъдени или заподозрени лица за изтърпяване на

наказание или за наказателно преследване дава възможност за премахване на сложността и евентуалното забавяне, присъщо на настоящата процедура по екстрадиция. Преобладаващите до момента традиционни отношения на сътрудничество между държавите членки трябва да бъдат заменени от система на свободно движение на съдебни решения по наказателни дела, обхващащи едновременно предварителни и окончателни решения в рамките на пространство на свобода, сигурност и правосъдие.

(6) Европейската заповед за арест съгласно настоящото рамково решение е първата конкретна мярка в областта на наказателното право, която прилага принципа за взаимно признаване, който Европейският съвет определя като „крайъгълния камък“ на съдебното сътрудничество.

(7) Тъй като заместването на системата на многостранна екстрадиция, приета с Конвенцията за екстрадиция от 13 декември 1957 г., не може да се постигне напълно от държавите членки чрез едностранни действия, а поради своя мащаб и въздействие може да се постигне само в рамките на Съюза, Съветът следва да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, посочен в член 2 от Договора за Европейския съюз и член 5 от Договора за създаване на Европейската общност. Съгласно принципа за пропорционалност, така както е определен в последния текст, настоящото рамково решение съдържа необходимото с оглед постигането на тази цел.

[…]

(10) Механизмът на европейската заповед за арест се основава на високо равнище на [доверие] между държавите членки. Нейното прилагане може да бъде спряно единствено в случай на съществено и продължаващо нарушаване [от една от държавите членки на принципите], посочени в член 6, параграф 1 от Договора за Европейския съюз, [установено] от Съвета съгласно член 7, параграф 1 от Договора с посочените в член 7, параграф 2 от него последици.

[…]

(12) Настоящото рамково решение спазва основните права и се съобразява с принципите, признати в член 6 [ДЕС] и отразени в Хартата на основните права на Европейския съюз, и по-специално глава VI от нея. […]“.

4 Член 1 от посоченото рамково решение, озаглавен „Определение на понятието европейска заповед за арест и задължение за изпълнението ѝ“, гласи:

„1. Европейската заповед за арест е съдебно решение, което е издадено от държава членка, с оглед задържане и предаване [от] друга държава членка на издирвано лице, с цел наказателно преследване или изпълнение на присъда за лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане.

2. Държавите членки следва да изпълнят всяка европейска заповед за арест въз основа на принцип[а] на взаимното признаване и в съответствие с разпоредбите на настоящото рамково решение.

3. Рамковото решение няма действие по отношение на изменение на задължението за спазване на основните права и основните правни принципи, залегнали в член 6 [ДЕС]“.

5 Член 4а от посоченото рамково решение, озаглавен „Решения, постановени вследствие на съдебен процес, на който лицето не се е явило лично“, предвижда:

„1. Изпълняващият съдебен орган също така може да откаже да изпълни европейска заповед за арест, издадена с цел изпълнение на присъда за лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане, ако лицето не се е явило лично на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението, освен ако в европейската заповед за арест не е посочено, че лицето, в съответствие с допълнителните процесуални изисквания, определени в националното законодателство на издаващата държава членка:

а) своевременно,
   i) или е призовано лично и по този начин уведомено за определената дата и място на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението, или чрез други средства действително е получило официална информация за определената дата и място на съдебния процес по начин, който недвусмислено доказва, че то е било уведомено за насрочения съдебен процес;

   и
   ii) е уведомено за възможността за постановяване на такова решение, ако не се яви на съдебния процес;

или

б) след като е било уведомено за насрочения съдебен процес, е упълномощило защитник, посочен от заинтересованото лице или от държавата, с цел да го защитава на съдебния процес и действително е било защитавано от този защитник на процеса;

или

в) след като решението му е било връчено лично и е било изрично уведомено за правото на повторно разглеждане или обжалване, в което лицето има правото да участва и което позволява делото да се преразгледа по същество, включително и с оглед на нови доказателства, и което може да доведе до отмяна на първоначалното решение:
   i) изрично е заявило, че не оспорва решението;

   или
   ii) не е поискало повторно разглеждане или обжалване в приложимия за целта срок;

или

г) решението не му е било връчено лично, но:
   i) решението ще му бъде връчено лично незабавно след предаването и ще бъде изрично уведомено за правото си на повторно разглеждане или обжалване, в което лицето има правото да участва и което позволява делото да се преразгледа по същество, включително и с оглед на нови доказателства, и което може да доведе до отмяна на първоначалното решение;

   и
   ii) ще бъде уведомено за срока, в който трябва да поиска повторно разглеждане или обжалване, както е посочено в съответната европейска заповед за арест.

2. В случай че европейската заповед за арест е издадена с цел изпълнение на присъда лишаване от свобода или мярка, изискваща задържане, съгласно условията на параграф 1, буква г), а до този момент заинтересованото лице не е получило никаква официална информация за

съществуването на наказателно производство срещу него, нито му е било връчено съдебното решение, то може да поиска, в момента на получаване на информацията за съдържанието на европейската заповед на арест, да получи копие от съдебното решение, преди да бъде предадено. Веднага след като бъде информиран за искането, издаващият орган предоставя копие от съдебното решение на търсеното лице чрез изпълняващия орган. Искането на търсеното лице не следва да води до забавяне на процедурата по предаване, нито до забавяне на решението за изпълнение на европейската заповед за арест. Съдебното решение се предоставя на заинтересованото лице само за сведение; предоставянето му не може да се счита за официално връчване на съдебното решение, нито да постави началото на каквито и да е срокове за подаване на искане за повторно разглеждане или за обжалване.

3. В случай че дадено лице е предадено съгласно условията на параграф 1, буква г) и е поискало повторно разглеждане или обжалване, задържането на такова лице, на което предстои такова разглеждане или обжалване, подлежи на проверка на редовни интервали от време или по искане на заинтересованото лице до окончателното приключване на производството съгласно правото на издаващата държава членка. Такава проверка включва по-специално възможността за временно или окончателно прекратяване на задържането. Повторното разглеждане или обжалване започва своевременно след предаването“.

Рамково решение 2009/299

6 Съображение 1 от Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 година за изменение на рамкови решения 2002/584/ПВР, 2005/214/ПВР, 2006/783/ПВР, 2008/909/ПВР и 2008/947/ПВР, с което се укрепват процесуалните права на лицата и се насърчава прилагането на принципа за взаимно признаване на решения, постановени в отсъствието на заинтересованото лице по време на съдебния процес (ОВ L 81, 2009 г., стр. 24), гласи:

„Правото на обвиняемия да присъства лично на съдебния процес е включено в правото на справедлив процес, предвидено в член 6 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, съгласно тълкуването на Европейския съд по правата на човека. Съдът е постановил също така, че правото на обвиняемия да се яви лично на съдебния процес не е абсолютно и че при определени обстоятелства обвиняемият може по своя собствена воля, явно или мълчаливо, но недвусмислено да се откаже от това право“.

Директива 2016/343

7 Съгласно съображения 33 и 35 от Директива 2016/343:

„(33) Правото на справедлив съдебен процес е един от основните принципи на демократичното общество. На него се основава правото на заподозрените и обвиняемите да присъстват на съдебния процес, което следва да бъде гарантирано в целия Съюз.

[…]

(35) Правото на заподозрените и обвиняемите да присъстват на съдебния процес не е абсолютно. При определени обстоятелства заподозреният или обвиняемият следва да може да се откаже от него изрично или мълчаливо, но по недвусмислен начин“.

8 Член 8 от тази директива, озаглавен „Право на лицата да присъстват на съдебния процес“, гласи следното:

„1. Държавите членки гарантират, че заподозрените и обвиняемите имат правото да присъстват на съдебния процес срещу тях.

2. Държавите членки могат да предвидят възможност съдебният процес, в който може да бъде постановено решение относно вината или невиновността на заподозрения или обвиняемия, да се проведе в негово отсъствие, при условие че:

а) заподозреният или обвиняемият е бил уведомен своевременно за съдебния процес и за последиците от неговото неявяване; или

б) заподозреният или обвиняемият, след като е бил уведомен за съдебния процес, се представлява от упълномощен да го защитава адвокат, избран от самия него или назначен от държавата.

3. Постановеното в съответствие с параграф 2 решение може да бъде изпълнено срещу заподозрения или обвиняемия.

4. Когато държавите членки допускат възможността за провеждане на съдебен процес в отсъствието на заподозрения или обвиняемия, но компетентните органи не са в състояние да изпълнят условията, предвидени в параграф 2 от настоящия член, тъй като местонахождението на заподозрения или обвиняемия не може да бъде установено въпреки положените разумни усилия, държавите членки могат да предвидят, че решението може все пак да бъде постановено и изпълнено. В такъв случай държавите членки гарантират, че при информирането на заподозрения или обвиняемия за решението, по-специално когато лицето бъде задържано, то бива информирано и за възможността да обжалва решението и за правото му на нов съдебен процес или на друго средство за правна защита, в съответствие с член 9.

5. Настоящият член не засяга националните правила, съгласно които се предвижда възможност за съдията или компетентния съд временно да отстрани заподозрян или обвиняем от съдебния процес, когато това е необходимо в интерес на осигуряването на нормалното протичане на наказателното производство, при условие че е спазено правото на защита.

6. Настоящият член не засяга националните правила, съгласно които цялото производство или определени етапи от него се провеждат писмено, при условие че е спазено правото на справедлив съдебен процес“.

9 Член 9 от същата директива, озаглавен „Право на нов съдебен процес“, гласи:

„Държавите членки гарантират, че когато заподозреният или обвиняемият не е присъствал на съдебния процес срещу него и условията, предвидени в член 8, параграф 2, не са били изпълнени, засегнатото лице има право на нов процес или на друго правно средство за защита, което позволява ново разглеждане на делото по същество, включително и разглеждане на нови доказателства, и може да доведе до отмяна на първоначалното решение. В тази връзка държавите членки гарантират, че заподозреният или обвиняемият има правото да присъства, да участва ефективно в съответствие с процедурите по националното право, и да упражнява правото си на защита“.

Германското право

10 Член 83 от Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (Закон за международната правна взаимопомощ по наказателни дела) от 23 декември 1982 г. (BGBl.1982 I, стр. 2071), в редакцията му, публикувана на 27 юни 1994 г. (BGBl. 1994 I, стр. 1537), предвижда:

„(1) Екстрадицията не е допустима, когато

[…]

3) при искане с цел изпълнение на наказание осъденото лице не е присъствало лично на съдебния процес, вследствие на който е постановена присъдата […]

(2) Като изключение от параграф 1, точка 3 екстрадицията е допустима, когато:

1. Осъденото лице,
   a) своевременно,
      aa) е призовано лично на съдебния процес, вследствие на който е постановена присъдата, или
      bb) чрез други средства действително е получило официална информация за определената дата и място на съдебния процес по начин, който недвусмислено доказва, че то е знаело за насрочения съдебен процес; и
   b) е уведомено за възможността за постановяване на такава присъда и в негово отсъствие,

2. Осъденото лице, знаейки за образуваното срещу него производство, в което е участвал защитник на подсъдимия, е попречило да бъде лично призовано, като се е укрило, или

3. Осъденото лице, знаейки за насроченото производство, е упълномощило защитник, за да го защитава в производството, и действително е било защитавано от този защитник по делото.

[…]

(4) Независимо от параграф 1, точка 3, екстрадицията е допустима също ако присъдата е връчена лично на осъденото лице незабавно след предаването му на отправилата искането държава членка и то изрично е уведомено за правото си на повторно разглеждане или обжалване съгласно параграф 3, второ изречение, както и за предоставените с оглед на това срокове“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

11 От преюдициалното запитване се установява, че запитващата юрисдикция, Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург, Германия), е сезирана с две европейски заповеди за арест, издадени от румънските органи, съответно на 7 октомври 2019 г. и на 4 февруари 2020 г., за предаването на TR, румънски гражданин, с цел изпълнение на наказания лишаване от свобода, които са му наложени задочно от румънски юрисдикции. Понастоящем от 31 март 2020 г. по отношение на TR е постановено задържане до приключване на производството по екстрадиция в Хамбург (Германия).

12 По отношение на TR е постановена:

– задочно първа окончателна осъдителна присъда от румънските съдилища за три случая на отправяне на заплахи и за умишлен палеж, с която му е наложено наказание лишаване от свобода за срок от 6 години и 6 месеца и 1832 дни лишаване от свобода, намалено с периода на вече изтърпяното наказание от 1 януари 2016 г. до 14 април 2017 г., както и допълнително 48 дни за престъпленията изнудване и унищожаване (при условията на рецидив),

– задочно втора присъда, с която му е наложено наказание лишаване от свобода за срок от 4 години, от което той трябва да изтърпи още 2 години и 4 месеца, заедно с част от наказание от 1786 дни в резултат на друга присъда за престъпленията участие в престъпна група, трафик на упойващи вещества във връзка с участие в престъпна група, две нарушения, свързани с безопасността на движението по пътищата, и за телесна повреда.

13 От акта за преюдициално запитване е видно, че през октомври 2018 г. TR се е укрил и е заминал за Германия, за да избегне образуваните срещу него в Румъния наказателни производства, довели до постановяване на посочените в предходната точка от настоящото решение присъди.

14 В резултат на отправено искане за предоставяне на информация румънските органи уведомяват прокуратурата на Хамбург, че що се отнася до осъдителните присъди, предмет на европейските заповеди за арест от 7 октомври 2019 г. и от 4 февруари 2020 г., обвиняемият не е могъл да бъде призован лично на известния адрес по местоживеенето му в Румъния. Това е причината, поради която в съответствие с румънското право всеки път на адреса на обвиняемия е оставяно официално съобщение, тъй като румънското право предвижда, че след изтичането на десетдневен срок призовките се считат връчени.

15 Румънските органи добавят, че в двете производства, довели до постановяване на посочените присъди, в първоинстанционното производство обвиняемият е представляван от избрани от него адвокати, а във въззивното производство — от служебни защитници, назначени от съдилищата.

16 От издадената от Judecătoria Deva (Първоинстанционен съд Дева, Румъния) европейска заповед за арест, както и от предоставената на 20 май 2020 г. допълнителна информация е видно, че макар да е знаел за образуваното срещу него производство, TR не се е явил нито в първоинстанционното производство пред този съд, нито във въззивното производство пред Curtea de Apel Alba Iulia (Апелативен съд Алба Юлия, Румъния), но знаейки за насрочения пред Judecătoria Deva (Първоинстанционен съд Дева) съдебен процес, TR е упълномощил адвокат по свой избор, който действително го е защитавал в първоинстанционното производство. Във въззивното производство TR е представляван от служебно назначен адвокат.

17 Румънските органи обаче отказват да уважат искането на германските органи да получат гаранции относно възобновяването на посочените наказателни производства, тъй като TR е бил редовно призован и затова съгласно румънския наказателно-процесуален кодекс наказателните присъди не могат да бъдат преразгледани.

18 С решение от 28 май 2020 г. в съответствие с приложимата германска правна уредба запитващата юрисдикция разрешава предаването на TR на Румъния в изпълнение на европейски заповеди за арест от 7 октомври 2019 г. и от 4 февруари 2020 г. С оглед на това тя приема, че макар наистина предаването на лице с цел изпълнение на наказание по принцип да не е допустимо, когато това лице не се е явило лично в съдебното заседание на процеса, вследствие на който е постановена присъдата, TR е попречил на личното си призоваване в Румъния, като се е укрил в Германия. Освен това той действително е знаел за образуваните срещу него производства, в които е представляван от адвокат.

19 TR възразява срещу екстрадицията си и се противопоставя на опростената екстрадиция, предвидена в член 41 от Закона за международната правна взаимопомощ по наказателни дела.

20 Той оспорва решение от 28 май 2020 г., с което се разпорежда неговата екстрадиция, с мотива че предаването му на Румъния е недопустимо поради липсата на гаранция от страна на румънските власти относно правото му на възобновяване на посочените наказателни производства, тъй като тази липса на гаранция е несъвместима с членове 8 и 9 от Директива 2016/343.

21 При тези условия Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Висш областен съд Хамбург, Германия) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„При решения относно екстрадиция на задочно осъдено лице от държава — членка на Европейския съюз, в друга държава членка с цел наказателно преследване трябва ли разпоредбите на Директива (ЕС) 2016/343, и по-специално членове 8 и 9 от нея, да се тълкуват в смисъл, че допустимостта на екстрадицията, по-специално в т.нар. случай на укриване, зависи от това дали отправилата искането държава е спазила предвидените в тази директива изисквания?“.

По спешното производство

22 Запитващата юрисдикция иска от Съда настоящото преюдициално запитване да се разгледа по реда на спешното преюдициално производство, предвидено в член 107 от Процедурния правилник на Съда.

23 Във връзка с това следва да се посочи, на първо място, че поставеният от запитващата юрисдикция въпрос се отнася както до тълкуването на Рамково решение 2002/584, така и до тълкуването на Директива 2016/343, които спадат към областите по част трета, дял V от Договора за функционирането на Европейския съюз относно пространството на свобода, сигурност и правосъдие. Ето защо това преюдициално запитване може да бъде разгледано по реда на спешното преюдициално производство.

24 На второ място, що се отнася до критерия за спешност, съгласно практиката на Съда следва да се вземе предвид обстоятелството, че понастоящем заинтересованото лице по делото в главното производство не е на свобода и че продължаването на задържането му зависи от изхода на главното производство (решение от 28 ноември 2019 г., Специализирана прокуратура, C-653/19 PPU, EU:C:2019:1024, т. 22).

25 В случая от данните по преписката, с които разполага Съдът, се установява, че спешността по смисъла на член 107, параграф 2 от Процедурния правилник произтича от евентуално сериозните последици, до които би могло да доведе закъсняло решение за лицето, по отношение на което са издадени европейските заповеди за арест, които запитващата юрисдикция следва да изпълни, по-специално поради лишаването му от свобода по време на задържането му до приключване на производството по екстрадиция в Хамбург от 31 март 2020 г., и че предаването му на Румъния или освобождаването му зависи от отговора на поставения на Съда преюдициален въпрос.

26 При това положение на 23 септември 2020 г. по предложение на съдията-докладчик и след изслушване на генералния адвокат, четвърти състав на Съда реши да уважи искането на запитващата юрисдикция преюдициалното запитване, предмет на настоящото производство, да бъде разгледано по реда на спешното производство.

По преюдициалния въпрос

27 В самото начало следва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика в рамките на въведеното с член 267 ДФЕС производство за сътрудничество между националните юрисдикции и Съда, той трябва да даде на националния съд полезен отговор, който да му позволи да реши спора, с който е сезиран. С оглед на това при необходимост Съдът трябва да преформулира въпросите, които са му зададени (решение от 2 април 2020 г., Ruska Federacija, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, т. 43 и цитираната съдебна практика).

28 В случая от акта за преюдициално запитване се установява, че запитващата юрисдикция следва да се произнесе по допустимостта на предаването на TR на румънските власти на основание на разпоредбите на член 83 от Закона за международната правна взаимопомощ по наказателни дела, с които в немското право се прилага член 4а от Рамково решение 2002/584.

29 Запитващата юрисдикция счита, че необходимите за такова предаване условия са изпълнени, доколкото, от една страна, това лице съзнателно е избегнало производствата, довели до издаване на европейските заповеди за арест, които тази юрисдикция трябва да изпълни, като се е укрило в Германия и по този начин е попречило на личното си призоваване, и от друга страна, посоченото лице е представлявано в рамките на тези производства, в първоинстанционното производство — от избран от него адвокат, а във въззивното — от служебен защитник, назначен от съдилищата. Пред запитващата юрисдикция TR обаче твърди, че това предаване не е допустимо с оглед на изискванията по членове 8 и 9 от Директива 2016/343, с довода че нямало никаква гаранция, че образуваните срещу него в Румъния наказателни производства ще бъдат възобновени.

30 При това положение поставеният въпрос следва да се разбира като въпрос, чиято цел е да се установи дали член 4а от Рамково решение 2002/584 трябва да се тълкува в смисъл, че изпълняващият съдебен орган може да откаже да изпълни европейска заповед за арест, издадена с цел изпълнение на присъда лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане, когато съответното лице е попречило да бъде лично призовано и не се е явило лично на съдебния процес поради укриването си в изпълняващата държава членка, само с довода че няма гаранция, че при предаване на издаващата държава членка ще бъде спазено правото на нов съдебен процес, така както е определено в членове 8 и 9 от Директива 2016/343.

31 Следва да се припомни, че както е видно по-конкретно от член 1, параграфи 1 и 2 във връзка със съображения 5 и 7 от Рамково решение 2002/584, то има за цел да замести многостранната система за екстрадиция, установена с Европейската конвенция за екстрадиция, подписана в Париж на 13 декември 1957 г., със система за предаване между съдебните органи на осъдени или заподозрени лица за изпълняване на съдебни решения или за наказателно преследване, като тази система е основана на принципа на взаимното признаване (решения от 29 януари 2013 г., Radu, C-396/11, EU:C:2013:39, т. 33 и от 11 март 2020 г., SF (Европейска заповед за арест — Гаранция за връщане в изпълняващата държава), C-314/18, EU:C:2020:191, т. 37 и цитираната съдебна практика).

32 В този смисъл целта на посоченото рамково решение е чрез въвеждането на нова опростена и по-ефикасна процедура за предаване на осъдени или заподозрени в нарушаване на наказателния закон лица да улесни и ускори съдебното сътрудничество, за да допринесе за осъществяването на целта на Съюза да се превърне в пространство на свобода, сигурност и правосъдие въз основа на високата степен на доверие, която трябва да съществува между държавите членки (решения от 26 февруари 2013 г., Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, т. 37 и от 24 септември 2020 г., Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (Специално правило), C-195/20 PPU, EU:C:2020:749, т. 32 и цитираната съдебна практика).

33 В областта, която се урежда от Рамково решение 2002/584, принципът на взаимно признаване, който представлява, както става ясно по-конкретно от съображение 6, „крайъгълен камък“ на съдебното сътрудничество по наказателни дела, намира приложение в член 1, параграф 2 от това рамково решение, който прогласява правилото, че държавите членки са длъжни да изпълняват всяка европейска заповед за арест въз основа на принципа на взаимното признаване и в съответствие с разпоредбите на посоченото рамково решение. Всъщност съгласно разпоредбите на същото рамково решение държавите членки могат да откажат изпълнението на такава заповед само в случаите по член 3 от него, при които не се допуска изпълнение, както и в случаите, при които изпълнението може да бъде отказано, изброени в членове 4 и 4а от Рамково решение 2002/584. Освен това изпълняващият съдебен орган може

да обвърже изпълнението на европейска заповед за арест само с условията, определени в член 5 от Рамково решение 2002/584 (решение от 26 февруари 2013 г., Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, т. 38 и цитираната съдебна практика).

34 Следователно изпълнението на европейската заповед за арест е принципът, а отказът същата да бъде изпълнена, е предвиден като изключение, което трябва да се тълкува стриктно (решение от 25 юли 2018 г., Minister for Justice and Equality (Недостатъци на съдебна система), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, т. 41 и цитираната съдебна практика).

35 Що се отнася конкретно до хипотезата, в която европейската заповед за арест е издадена за целите на изпълнението на задочно постановена присъда, в първоначалната си редакция член 5, точка 1 от Рамково решение 2002/584 е предвиждал правилото, че в тази хипотеза изпълняващата държава членка може да обвърже предаването на лицето с условието издаващата държава членка да гарантира повторно разглеждане на делото в присъствието на това лице (решение от 10 август 2017 г., Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, т. 52).

36 Тази разпоредба е отменена с Рамково решение 2009/299 и е заменена с новия член 4а от Рамково решение 2002/584, който ограничава възможността да се откаже изпълнение на европейската заповед за арест, като определя точно и еднообразно условията, при които признаването и изпълнението на решение, постановено вследствие на съдебен процес, на който заинтересованото лице не се е явило лично, не могат да бъдат отказвани (решение от 10 август 2017 г., Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, т. 53 и цитираната съдебна практика).

37 Посоченият член 4а хармонизира условията за изпълнение на европейската заповед за арест в случай на задочно осъждане, с което се отразява консенсусът, постигнат от всички държави членки относно обхвата, който на основание на правото на Съюза трябва да се предостави на процесуалните права, от които се ползват задочно осъдените, които са обект на европейска заповед за арест (решение от 26 февруари 2013 г., Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, т. 62).

38 Както следва от самия текст на член 4а, параграф 1 от Рамково решение 2002/584, изпълняващият съдебен орган разполага с възможност да откаже да изпълни европейска заповед за арест, издадена с цел изпълнение на наказание лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане, ако лицето не се е явило лично на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението, освен ако в европейската заповед за арест не е посочено, че са изпълнени условията, предвидени съответно в букви а)—г) от тази разпоредба (решение от 10 август 2017 г., Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, т. 54 и цитираната съдебна практика).

39 Член 4а от Рамково решение 2002/584 цели да гарантира високо равнище на защита и да позволи на изпълняващия орган да предаде заинтересованото лице въпреки отсъствието му по време на съдебния процес, вследствие на който е било осъдено, но при пълно зачитане на правото му на защита (решение от 10 август 2017 г., Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, т. 58).

40 Както Съдът вече е постановил, по този начин законодателят на Съюза е възприел решение, състоящо се в изчерпателно предвиждане на хипотезите, при които изпълнението на европейска заповед за арест, издадена за изпълнението на задочно постановен съдебен акт, следва да се приема за ненакърняващо правото на защита (вж. в този смисъл решение от 26 февруари 2013 г., Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, т. 44).

41 От това следва, че изпълняващият съдебен орган е длъжен да изпълни европейската заповед за арест въпреки отсъствието на заинтересованото лице по време на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението, щом установи, че е налице някое от обстоятелствата по член 4а, параграф 1, буква а), б), в) или г) от Рамково решение 2002/584 (решение от 10 август 2017 г., Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, т. 55).

42 Впрочем Съдът е постановил, че член 4а, параграф 1 от Рамково решение 2002/584 не нарушава нито правото на ефективно правно средство за защита и на справедлив съдебен процес, нито правото на защита, гарантирани съответно в член 47 и в член 48, параграф 2 от Хартата на основните права и поради това е съвместим с нейните изисквания (вж. в този смисъл решение от 26 февруари 2013 г., Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, т. 53 и 54).

43 Що се отнася до Директива 2016/343, на която се позовава запитващата юрисдикция, следва да се посочи, че в член 8, параграф 1 от тази директива е прогласено правото на заподозрените и на обвиняемите да присъстват на съдебния процес срещу тях. Съгласно параграф 2 от този член обаче държавите членки могат да предвидят възможност съдебният процес, в който може да бъде постановено решение относно вината или невиновността на заподозрения или обвиняемия, да се проведе в негово отсъствие, стига да са изпълнени условията по този параграф.

44 Освен това съгласно член 9 от посочената директива държавите членки трябва да гарантират, че когато заподозреният или обвиняемият не е присъствал на съдебния процес срещу него и условията, предвидени в член 8, параграф 2 от Директива 2016/343, не са били изпълнени, засегнатото лице има право на нов процес или на друго правно средство за защита, което позволява ново разглеждане на делото по същество, включително и разглеждане на нови доказателства, и може да доведе до отмяна на първоначалното решение.

45 Следва обаче да се посочи, че Рамково решение 2002/584 съдържа специална разпоредба, а именно член 4а, която се отнася точно до хипотезата на европейска заповед за арест, издадена с цел изпълнение на присъда лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане на заинтересовано лице, което не се е явило лично на съдебния процес, вследствие на който е постановено решението, с което е наложено/а това наказание или тази мярка.

46 В този контекст евентуално несъответствие на националното право на издаващата държава членка с разпоредбите на Директива 2016/343 не може да съставлява основание, което е в състояние да доведе до отказ за изпълнение на европейската заповед за арест.

47 Всъщност позоваването на разпоредбите на директива, за да се попречи на изпълнението на европейска заповед за арест, би позволило да се заобиколи въведената с Рамково решение 2002/584 система, която предвижда изчерпателно основанията за неизпълнение. Както установява по същество генералният адвокат в точки 62 и 63 от заключението си, това е така в още по-голяма степен, тъй като Директива 2016/343 не съдържа разпоредби, приложими по отношение на издаването и изпълнението на европейските заповеди за арест.

48 Следва да се припомни освен това, че Съдът е постановил, че щом издаващата държава членка е уредила наказателното производство така, че да включва няколко инстанции и съответно да е възможно да бъдат постановени последователни съдебни решения, поне едно от които е задочно, понятието „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“ по смисъла на член 4а, параграф 1 от Рамково решение 2002/584, трябва да се тълкува в смисъл, че се отнася единствено до инстанцията, на която е произнесено решението, с което окончателно е постановено, че съответното лице е виновно и се осъжда да изтърпи наказание, например лишаване от свобода, след ново разглеждане на делото по същество от фактическа и от правна страна (решение от 10 август 2017 г., Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, т. 98).

49 В случая условията по член 4а от Рамково решение 2002/584, които пораждат съмнение, което не е могло да бъде разсеяно от отговорите на поставените от Съда въпроси в съдебното заседание, са тези за официалното и действително уведомяване на TR, както и за упълномощаването от TR на адвокатите, служебно назначени от румънските съдилища. Според обясненията на запитващата юрисдикция посочените в точка 12 от настоящото съдебно решение европейски заповеди за арест са издадени в резултат на две съдебни решения, постановени от въззивна

инстанция. TR не се е явил в производствата пред въззивната инстанция и е бил представляван от служебно назначен адвокат. От тези обяснения обаче е видно, че поне що се отнася до едно от първоинстанционните производства, TR е бил уведомен за насрочения съдебен процес, упълномощил е посочен от самия него защитник, за да го защитава на съдебния процес, и действително е бил защитаван от този защитник на процеса.

50 От тук следва, че запитващата юрисдикция, която трябва да провери дали по делото, с което е сезирана, са изпълнени условията за евентуално прилагане на член 4а от Рамково решение 2002/584, трябва, първо, да определи дали първоинстанционните или въззивните производства, образувани срещу TR, попадат в обхвата на понятието „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“ по смисъла на член 4а, параграф 1 от Рамково решение 2002/584, както го тълкува Съдът, и след това да провери дали посочените условия са изпълнени по отношение на всяко от тези производства.

51 В случай че изпълняващият съдебен орган приеме, че условията по посочения член 4а, параграф 1, буква а) или б), които изключват възможността да се откаже изпълнението на европейска заповед за арест, не са изпълнени, тъй като същият член 4а предвижда възможност за неизпълнение на тази заповед, посочената юрисдикция, при всички положения, може да вземе под внимание други обстоятелства, позволяващи ѝ да се увери, че предаването на заинтересованото лице не води до нарушаване на правото му на защита, и да пристъпи към предаването му на издаващата държава членка (вж. в този смисъл решение от 24 май 2016 г., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, т. 50).

52 В този смисъл в рамките на такава преценка изпълняващият съдебен орган ще може да вземе предвид поведението на заинтересованото лице. Именно на този етап от производството по предаване би могло да се обърне специално внимание в частност на факта, че заинтересованото лице се е опитвало да избегне връчването на предназначена за него информация (вж. в този смисъл решение от 24 май 2016 г., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, т. 51) или също че се е опитвало да избегне всякакъв контакт с адвокатите, служебно назначени от румънските съдилища.

53 По същия начин изпълняващият съдебен орган ще може да вземе предвид също и посоченото в преюдициалното запитване до Съда обстоятелство, че TR е подал въззивни жалби срещу решенията на първата инстанция, което потвърждава наличието на валидно упълномощаване на адвокат според румънското право.

54 Ако се окаже, че първоинстанционните производства, а не производствата пред въззивната инстанция попадат в обхвата на понятието „съдебен процес, вследствие на който е постановено решението“ по смисъла на член 4а, параграф 1 от Рамково решение 2002/584, от обобщените в точка 49 от настоящото съдебно решение обяснения е видно, освен ако при проверка от запитващата юрисдикция не се установи друго, че условията по член 4а, параграф 1, буква б) от Рамково решение 2002/584, изглежда, са изпълнени поне по отношение на едно решение, въз основа на което е издадена една от европейските заповеди за арест, предмет на разглеждане в главното производство, така че запитващата юрисдикция не разполага с възможността да откаже изпълнението на тази заповед за арест на основание на член 4а от Рамково решение 2002/584.

55 Важно е да се посочи обаче, че невъзможността за позоваване на Директива 2016/343, за да се попречи на изпълнението на европейска заповед за арест, извън предвидените в Рамково решение 2002/584 основания за неизпълнение, по никакъв начин не засяга абсолютното задължение на издаващата държава членка да спазва в правовия си ред всички разпоредби от правото на Съюза, включително Директива 2016/343. Тъй като срокът за транспониране на тази директива е изтекъл, ако бъде предадено на издаващата държава членка, заинтересованото лице евентуално би могло да се позове пред юрисдикциите на тази държава членка на тези от

разпоредбите на посочената директива, които от гледна точка на съдържанието си изглеждат безусловни и достатъчно точни, ако тази държава не е транспонирала в предвидения срок същата директива или я е транспонирала неправилно (вж. в този смисъл решения от 15 февруари 2017 г., British Film Institute, C-592/15, EU:C:2017:117, т. 13 и от 4 октомври 2018 г., Link Logistik N&N, C-384/17, EU:C:2018:810, т. 47).

56 От всички изложени по-горе съображения следва, че член 4а от Рамково решение 2002/584 трябва да се тълкува в смисъл, че изпълняващият съдебен орган не може да откаже изпълнението на европейска заповед за арест — издадена с цел изпълнение на присъда лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане, когато съответното лице е попречило за личното си призоваване и не се е явило лично на съдебния процес поради укриването си в изпълняващата държава членка — единствено на основание че няма гаранция, че при предаване на издаващата държава членка ще бъде спазено правото на нов съдебен процес, както е определено в членове 8 и 9 от Директива 2016/343.

По съдебните разноски

57 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Член 4а от Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 година относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки, изменено с Рамково решение 2009/299/ПВР на Съвета от 26 февруари 2009 г., трябва да се тълкува в смисъл, че изпълняващият съдебен орган не може да откаже изпълнението на европейска заповед за арест — издадена с цел изпълнение на присъда лишаване от свобода или на мярка, изискваща задържане, когато съответното лице е попречило за личното си призоваване и не се е явило лично на съдебния процес поради укриването си в изпълняващата държава членка — единствено на основание че няма гаранция, че при предаване на издаващата държава членка, ще бъде спазено правото на нов съдебен процес, както е определено в членове 8 и 9 от Директива (ЕС) 2016/343 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2016 година относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство.

Подписи